

7. Вагон для пассажиров с ограниченной №6 – С. 42-44. мобильностью // Железные дороги мира. – 2010. –

Аннотация. В статье проведен анализ мероприятий по совершенствованию работы пассажирского комплекса на примерах развития передовых железнодорожных компаний мира. Дана оценка возможности использования положительного опыта на отечественных железных дорогах. Разработаны рекомендации по развитию пассажирского комплекса Южной железной дороги.

Ключевые слова: развитие пассажирского комплекса, качество пассажирских перевозок, опыт железных дорог мира.

Summary. In article the analysis of actions on perfection of work of a passenger complex on examples of progress of the advanced railroad companies of the world is lead. The assessment of a possibility of use of positive experience on domestic railways is given. Recommendations on progress of a passenger complex of the Southern railway are developed.

Keywords: progress of a passenger complex, quality of passenger transportations, experience of railways of the world.

*Рецензент к.е.н., доцент УкрДАЗТ Зубенко В.О.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.*

УДК 656.2

СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПАСАЖИРСЬКИХ ЗАЛІЗНИЧНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УКРАЇНІ

Токмакова І.В., к.е.н., доцент (УкрДАЗТ)

В статті проведено аналіз стану пасажирських залізничних перевезень на вітчизняному транспортному ринку, виявленні стратегічні напрямки їх подальшого розвитку та шляхи забезпечення ефективного функціонування залізничного пасажирського комплексу.

Ключові слова: розвиток, конкурентоспроможність, залізничні пасажирські перевезення, пасажирський комплекс залізничного транспорту.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Пасажирські залізничні перевезення відіграють важливу соціальну і економічну роль у житті держави. Це обумовлено їх високим соціально-економічним значенням у виконанням однієї з найважливіших цивільних гарантій держави – забезпечення свободи пересування.

Пасажирським залізничним перевезенням надавалося велике значення на кожному етапі розвитку нашої країни: як за часів централізованого керівництва, так і на етапі переходу до ринку. Рівень організації пасажирських перевезень створює імідж

транспорту в цілому, визначає ступінь реалізації потреби населення в перевезеннях, укріплює впевненість населення в стабільності держави за рахунок підтримки соціально-низьких пасажирських тарифів, що забезпечують транспортні зв'язки, які склалися.

У сучасних економічних умовах залізничному пасажирському господарству необхідно вирішувати складні проблеми адаптації до роботи в умовах розвитку та удосконалення ринку транспортних послуг, так як вони зазнають все більшої конкуренції з боку автомобільного та авіаційного транспорту. Також пасажирські залізничні перевезення залишаються збитковими.

Бюджетне фінансування практично відсутнє. Тому залізниці вимушені компенсувати збитки від нерентабельних пасажирських перевезень за рахунок рентабельних вантажних, тобто, має місце перехресне фінансування збиткових видів діяльності за рахунок прибуткових.

Для забезпечення конкурентоспроможності і стійкого розвитку пасажирських залізничних перевезень терміновим є удосконалення управління потенціалом пасажирського комплексу залізничного транспорту України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми конкурентоспроможності та підвищення ефективності функціонування пасажирського залізничного комплексу вирішують вітчизняні вчені: І.Аксьонов, Ю.Бараш, В.Верлока, О.Громова, О.Гудков, В.Гудкова, М.Макаренко, Є.Сич, Ю.Цветов та інші [1-9].

Основну увагу вони приділяють вирішенню проблем: збитковості пасажирських перевезень і у якості основних шляхів її зменшення розглядають необхідність підвищення тарифів та субсидування; підвищення конкурентоспроможності через збільшення кількості та якості супутніх та сервісних послуг обслуговування пасажирів на

вокзалах та в поїздах, формування оптимальної організаційної структури в умовах ринку.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Проте дослідження стратегічних аспектів розвитку залізничних перевезень та шляхів його забезпечення не знайшли належного наукового відображення і потребують подальшого вивчення.

Метою статті є аналіз стану залізничних пасажирських перевезень на транспортному ринку та визначення стратегічних перспектив і заходів забезпечення їх розвитку.

Виклад основного матеріалу. Аналіз функціонування пасажирського транспорту показує, що у 2009р. перевезено 7,3 млрд. пасажирів, виконано пасажирську роботу в обсязі 130,1 млрд. пас.км, що становить відповідно 87,3% та 88,5% від обсягів 2008р (табл.). Зменшення обсягів відбулося через економічну кризу, яка негативно вплинула на всі галузі народного господарства України, особливо на фінансову сферу, в результаті чого збільшилась кількість безробітних і, відповідно, зменшилась рухливість трудового населення та платоспроможність населення в цілому.

Таблиця

Пасажирські перевезення усіма видами транспорту у 2009 р. [10].

Показник	Перевезено пасажирів		Пасажирооборот	
	млн. люд.	у % до 2008 р.	млн. пас.км	у % до 2008 р.
Усіма видами транспорту, у тому числі:	7274,1	87,3	130106,3	88,5
залізничним	425,9	95,6	48274,0	91,0
автомобільним	4012,9	91,8	55296,2	90,2
водним	7,8	86,8	122,6	100,0
авіаційним	5,1	83,0	9020,5	83,6
трамвайним	787,0	81,8	4342,8	81,1
тролейбусним	1283,4	81,2	7324,9	81,3
метрополітенами	752,0	78,4	5725,8	78,0

Залізничним транспортом за 2009р. відправлено 425,9 млн. пасажирів, що на 4,4% менше, ніж у 2008р. Відправлення пасажирів зменшилися на Донецькій залізниці – на 7,5%, Південній – на 5,0%, Одеській – на 4,7%, Південно-Західній – на 4,2%, Львівській – на 3,6% та Придніпровській – на 2,4%.

Послугами автомобільного транспорту (з урахуванням перевезень фізичними особами-підприємцями) скористалися 4,0 млрд. пасажирів, що на 8,2% менше від обсягів перевезень пасажирів у 2008р. Перевезення пасажирів автотранспортом фізичних осіб-підприємців зменшилися на 9,0%.

Перевезення пасажирів морським транспортом скоротилися на 15,5% від обсягів 2008р.

Авіаційним транспортом перевезено 5,1 млн. пасажирів, що на 17,0% менше від обсягів авіаперевезень пасажирів у 2008р.

Найбільшу питому вагу у кількості перевезених пасажирів займає автомобільний транспорт – близько 90%. Водний та авіаційний займають менше 1%. Решта припадає на залізничні пасажирські перевезення.

Порівняння пасажирооборотів за видами транспорту свідчить про виконання залізницями у 2009 р. 45,8% пасажирообороту країни, що вносить вагомий вклад поряд з іншими видами транспорту загального користування.

Такий розподіл пасажирообороту, а також скорочення частки залізничного транспорту при реалізації пасажиропотоку свідчить про більш

швидкий розвиток автомобільного транспорту, який складає сильну конкуренцію залізничному.

Внаслідок своєї мобільності автотранспорт задовольняє перевезення пасажирів на короткі відстані. Отже, в силу своєї специфіки, найбільш сильним конкурентом залізничному транспорту є автомобільний, і можна передбачити на найближчу перспективу тенденцію до збільшення середньої відстані перевезення одного пасажирів саме автомобільним транспортом. Така ситуація, поряд з більш гнучкою тарифною політикою, покращенням рівня сервісу і безпеки на автомобільному транспорті, призведе до відвоювання значної частини ринку пасажирів, принаймні, його платоспроможної частини.

Враховуючи велике стратегічне значення залізничного транспорту в країні, слід визначити ті напрямки його розвитку, які в майбутньому забезпечать йому позиції лідера на транспортному ринку.

Одним з найважливіших напрямів підвищення якості пасажирських перевезень, економічної ефективності і конкурентоспроможності залізничного транспорту є впровадження швидкісного руху. Географічне розташування обласних і промислових центрів України (відстань між якими складає 400-650 км.) дає можливість організувати швидкісний пасажирський рух, коли час пасажирів в дорозі складатиме до 4 – 5 годин).

За існуючим розкладом руху пасажирських поїздів вже курсують денні пасажирські поїзди з Києва до Харкова, Дніпропетровська, Львова, Могилева-Подільського, Кременчука, Полтави, Хмельницького, Кам'янець-Подільського. Крім того, курсує 8 пар пасажирських денних поїздів між великими містами: Харків–Донецьк, Дніпропетровськ–Сімферополь, Львів–Рівне та ін.

Особлива увага українських залізничників повинна бути направлена на підготовку до перевезень пасажирів під час проведення в Україні чемпіонату Європи з футболу в 2012 році. Для цього планується:

- підготовка напрямів Київ–Полтава–Красноград–Лозова–Донецьк, Красноград–Дніпропетровськ, Київ–Жмерінка–Львів для впровадження швидкісного руху пасажирських поїздів;
- проведення комплексної модернізації напрямку Полтава–Бурти–Користовка для перенаправлення на нього руху вантажних поїздів і розділення вантажного і пасажирського сполучень;
- будівництво залізнично-автомобільного мостового переходу через Дніпро в м. Києві;
- ремонт вокзальних комплексів в містах проведення Євро-2012.

Перспективним на вітчизняному залізничному пасажирському транспорті введення нових додаткових видів діяльності, пов'язаних з

обслуговуванням пасажирів, серед яких і розвиток залізничного туризму.

Для реалізації залізничних туристських маршрутів існує декілька варіантів. Наприклад, можливе формування окремих туристсько-екскурсійних поїздів. Окрім цього можна організувати туристські маршрути у складі пасажирських поїздів, наступних за розкладом, що діє. Залізничний транспорт може брати активну участь і в організації міжнародних туристських маршрутів.

Немаловажне значення для підвищення конкурентоспроможності залізничних перевезень має поліпшення інформаційного забезпечення пасажирів.

Інформація повинна бути оперативною, з високим рівнем точності і відсутністю упередженості стосовно споживачів послуг. Необхідно забезпечити можливість надання постійного доступу пасажирів до інформації про час відправлення, прибуття та запізнення поїздів, про послуги які пропонуються, наявність місць на конкурентні поїзди, про розміщення приміщень засобів зв'язку, об'єктів харчування; про порядок проходження до поїздів та виходу в місто, про пункти прийому валют. Підвищення уваги до інформаційного забезпечення пасажирів пояснюється необхідністю найновіших рішень, спрямованих на удосконалення технологій обслуговування, які задовольняють зростаючий попит на мультимодальну транспортну інформацію.

Основні заходи, які доцільно провести для реалізації визначених напрямків розвитку залізничного транспорту можна поділити на організаційно-управлінські та матеріально-технічні.

Серед організаційно-управлінських заходів важливе значення мають:

- систематичне удосконалювання графіку і розкладу руху пасажирських потягів з урахуванням сучасних особливостей у зміні пасажиропотоків;
- удосконалювання технології роботи пасажирських станцій і вокзалів;
- впровадження сучасних технологій обслуговування пасажирів на вокзалах і в поїздах;
- погодження роботи залізниць і інших видів транспорту, що виконують приміські перевезення;
- удосконалення існуючих та впровадження нових інформаційних технологій у сфері управління пасажирським комплексом.

Що стосується матеріально-технічної складової, то вона, в першу чергу, стосується оновлення рухомого складу, обладнання вокзалів, пристроїв для обслуговування вагонів, будівництва нових і модернізації існуючих колій, а також постійного підвищення ефективності їх використання.

Висновок. Вирішальним кроком у забезпеченні конкурентоспроможності та стійкого розвитку пасажирських залізничних перевезень має стати робота по створенню конкурентного ринку транспортних послуг із застосуванням системи фірмового транспортного обслуговування. Експлуатаційна робота залізниць повинна повністю задовольняти потреби населення в перевезеннях, здійснювати швидко доставку людей у пункти призначення з високою якістю обслуговування на вокзалах і в проїздах, забезпечувати безпеку руху й особисту безпеку пасажирів. При цьому необхідно найбільш ефективно використовувати технічні засоби транспорту, а також систематично знижувати собівартість перевезень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аксьонов І.М. Логістичний підхід до управління пасажирськими перевезеннями [Текст] / Аксьонов І.М. // Залізничний транспорт України. – 2001. - №3. – С. 6-11.
2. Аксьонов І.М. Основи маркетинга услуг в сфере пассажирских перевозок. – монографія [Текст] / Аксьонов І.М. – К.: КМУГА, 1999. – 186с.
3. Бараш Ю.С. Управління залізничним транспортом країни [Текст]: монографія / Ю.С. Бараш. – 2-ге вид., переробл. і доп. – Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. ак. В. Лазяряна, 2006. – 264 с.
4. Верлока В.С. О повышении конкурентоспособности железных дорог [Текст] /
- В.С. Верлока // Залізничний транспорт України.- 2000.- №5-6.-С.37-42.
5. Громова О.В. Удосконалення організаційно-економічного механізму управління пасажирським залізничним комплексом [Електронний ресурс] / Громова О.В., Шкляр С.С.// Режим доступу: <http://www.kart.edu.ua/ippk/Index.files/Page2832.htm>
6. Гудкова В.П. Методичні прийоми інформаційного забезпечення управління пасажирськими залізничними перевезеннями [Текст] /В.П.Гудкова, О.М. Гудков // Збірник наукових праць Київського університету економіки і технології транспорту. Сер.Економіка і управління. – К.:ДЕТУТ.2007. – Вип. 10. – С.70-78.
7. Гудкова В.П. Определение качества пассажирских железнодорожных перевозок [Текст] /В.П.Гудкова, А.М. Гудков // Збірник наукових праць Київського університету економіки і технології транспорту. Сер.Економіка і управління. – К.:КУЕТ, 2002. – Вип. 1-2. – С.105-111.
8. Сич Є.М. Пасажирський комплекс залізничного транспорту: розвиток і ефективність. [Текст] / . Сич Є.М., Гудкова В.П. – К.: Вид-во "Аспект-Полиграф", 2004. – 190.
9. Цветов Ю.М. Проблемы та основні напрямки реформування залізничного транспорту України [Текст]/ Ю.М.Цветов, М.В. Макаренко, М.Ю.Цветов та ін. К.:КУЕТТ, 2007. – 222с.
10. Про роботу підприємств транспорту та зв'язку [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/press%20160807.htm>.

Аннотація. В статті проведено аналіз состояния пассажирских железнодорожных перевозок на отечественном транспортном рынке, выявлены стратегические направления их последующего развития и пути обеспечения эффективного функционирования железнодорожного пассажирского комплекса.

Ключевые слова: развитие, конкурентоспособность, железнодорожные пассажирские перевозки, пассажирский комплекс железнодорожного транспорта.

Summary. In the article the analysis of the state of passenger railway transportations is conducted at the domestic transport market, strategic directions are exposed them subsequent development and way of providing of the effective functioning of railway passenger complex.

Keywords: development, competitiveness, railway passenger transportations, passenger complex of railway transport

*Рецензент к.е.н., доцент УкрДАЗТ Шраменко О.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Зубенко В.О.*